

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นมืเียนจากพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มืเียน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**

เหลียง เหลี่ยวยู¹, จันทรสุดา ไชยประเสริฐ², ทิรโชติ เกิดแก้ว³

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

² สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

³ สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

An Analysis of Identities of the Mien Ethnic Group, in Huai-chom-phu Sub-district, Mueang District, Chiang Rai Province, through Their Rites

LIANG XIAOYU¹, Jansuda Chaiprasert², Teerachoot Kerdkaew³

¹ A doctoral student Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

² Department of Language studies, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

³ Department of Humanities and Social Sciences, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

* Corresponding author e-mail: 140136008@qq.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นมืเียนจากพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มืเียน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 23 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพิธีกรรมในวงจชีวิตและเทศกาลของกลุ่มชาติพันธุ์มืเียนในพื้นที่วิจัย พบอัตลักษณ์ความเป็นมืเียนที่แสดงผ่านเรื่องสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ความเชื่อ ผู้ประกอบพิธีกรรม อาหารในพิธีกรรมและวันสำคัญ การแต่งกาย เครื่องประกอบพิธีกรรม และดนตรี ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะความเป็นมืเียนไว้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะสังคมมืเียนที่เป็นแบบปิตาธิปไตยที่นับถือเทพเจ้าควบคู่กับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่นที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกวิญญาณที่มีเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษเป็นตัวแทนกับโลกมนุษย์ โดยที่มนุษย์จะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองจากเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษตลอดเวลา

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, ความเชื่อ, พิธีกรรม, กลุ่มชาติพันธุ์มืเียนห้วยชมภู

** บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “อัตลักษณ์ความเป็นมืเียน: กรณีศึกษาพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มืเียน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย”

Abstract

This article is to analyze identities of the Mien ethnic group in Huai-chom-phu Subdistrict Mueang District Chiang Rai Province. Qualitative research methods were used by studying documents and In- depth interview with 23 people who had important information in the research area. The study of rituals in the life cycle and festivals of the Mien ethnic group shows six key parts of their identity: beliefs, ritual leaders, special foods, clothing, ritual tools, and music. These reflect the unique traits of the Mien people, especially their patriarchal society that worships both gods and ancestors. This shows the connection between the spiritual world, with gods and ancestors, and the human world, where people receive guidance and protection from these spirits.

Keywords: Identity, Belief, Rite, The Mien ethnic group Huai-chom-phu

บทนำ

อัตลักษณ์ คือ การรับรู้และเข้าใจตัวเราว่าเป็นใคร ขณะเดียวกันก็เป็นการรับรู้และเข้าใจผู้อื่นที่มีต่อตัวเราและตัวเขาเอง อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลในเรื่องของความหมาย ทั้งความเหมือนและความแตกต่าง และการต่อรองความหมายเกี่ยวกับตัวตน (Jerkin, 2008, p. 279) ทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะมีอัตลักษณ์ของตัวเองที่ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และรู้สึกแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ดังนั้น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงมีความสำคัญในฐานะเป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชนนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนมีประวัติยาวนานและได้ผ่านการอพยพมาหลายครั้ง ตามประวัติศาสตร์ระบุถึงถิ่นฐานเดิมของชาวเมี่ยนอยู่ทางตะวันออกของมณฑลไถลเก้ เจ๋อ ยูนนาน หูหนาน และกวางสี ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยสภาพอากาศที่แห้งแล้ง อาหารการกินไม่สมบูรณ์ รวมถึงถูกชาวจีนรุกราน ชาวมิอันจึงได้อพยพเข้ามาทางตอนใต้เข้าสู่ประเทศเวียดนามเหนือ ซึ่งติดกับทางตอนเหนือของประเทศลาวและทางตะวันออกของประเทศพม่า บริเวณรัฐเชียงตุง และทางภาคเหนือของประเทศไทย จนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ภาคเหนือของประเทศไทย กระจายอยู่ในหลายจังหวัด เช่น เชียงราย เชียงใหม่ น่าน เป็นต้น (Srisawat, 2002, p. 332)

คนกลุ่มนี้มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเฉพาะตนที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความต่างนั้นก็คือ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อที่แสดงออกมาในวิถีชีวิตประจำวัน และรูปแบบของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีการเกิด พิธีเรียกขวัญ พิธีแต่งงาน วันขึ้นปีใหม่ งานศพ และความเชื่อที่ยึดเหนี่ยวทางใจของคนในแต่ละกลุ่ม ชาวเมี่ยนส่วนใหญ่จะเคารพนับถือเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษ ทุกบ้านเรือนจะมีหิ้งบูชาที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษไว้เช่นไหว้ มีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติและเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน (Phrommes, 1997, pp. 457-458)

จังหวัดเชียงรายถือว่าเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทยมากที่สุด ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานและสร้างบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูง โดยเฉพาะชาวเมี่ยนในตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ยังคง

มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนตามที่บรรพบุรุษรังสรรค์ไว้ได้อย่างดี ประเด็นที่น่าสนใจศึกษาในวัฒนธรรมของกลุ่มนี้คือ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวเมี่ยนตั้งแต่เกิดกระทั่งตายที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนหลายอย่าง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาถึงกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน เช่น Kao-Un and Wipataklas (2023) ได้ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนของบ้านในกรัง อำเภอกะบุรี Chirakitni (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมี่ยนผ่านองค์คติ ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม Srisombat (2016) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้หญิงเมี่ยนกับการสร้างอัตลักษณ์ในบริบทความเชื่อ แบบประเพณี และ เศรษฐกิจสมัยใหม่ Nakpee (2011) ได้ศึกษาเรื่อง ดนตรี พิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนข้างต้น ส่วนมากจะศึกษาความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในหลายพื้นที่ แต่ยังไม่มีการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนจาก พิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ถือว่ายังเป็นพื้นที่ที่บริสุทธิ์และเป็นประเด็น ที่น่าสนใจเพื่อนำสาระสำคัญที่ได้มานำเสนอเป็นรายงานวิจัยเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์และเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยในหัวข้อ “การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนจากพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” โดยใช้วิธีวิจัยเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งผลการศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม พัฒนาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นต้นได้

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนจากพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ชาวเมี่ยนที่อาศัยอยู่ในตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย คัดเลือกกลุ่มตัวแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้สูงอายุ หัวหน้าหมู่บ้าน อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม และ ชาวบ้าน จำนวน 23 คน สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนจากพิธีกรรม ทั้งสิ้น 11 พิธีกรรม แยกเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต 7 พิธีกรรม และพิธีกรรมในเทศกาล 4 พิธีกรรม จากนั้นทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดวิจัย

อัตลักษณ์ หมายถึง การตั้งคำถามว่าเราคือใคร ต่างจากคนอื่นอย่างไร คติชนประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทานประจำถิ่น เพลง การละเล่น การเต้นระบำรำฟ้อน พิธีกรรม ดนตรี อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องจักสาน ข้าวของ เครื่องใช้ จึงเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่ทำให้เห็นว่าตนเองต่างจากคนอื่นอย่างไร และคติชน

เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามบริบททางสังคมและปัจจัยต่าง ๆ ดังนั้น อัตลักษณ์จึงไม่ได้หยุดนิ่งตายตัว แต่มีพลวัตความเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับเจ้าของวัฒนธรรมและบริบททางสังคม ทั้งนี้ การนิยามอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทสังคมปัจจุบันจึงมีความซับซ้อนมาก เป็นอัตลักษณ์ที่มีการสร้างหรือประดิษฐ์ใหม่ ในบริบทใหม่ ๆ ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน ในการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชนจึงควรมุ่งความสนใจไปที่วิธีการที่เจ้าของวัฒนธรรมนำเสนอตัวตนหรืออัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในบริบทสังคมปัจจุบัน (Thalang, 2016, p. 53)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นเมียนมาจากพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมา ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทั้งพิธีกรรมในวงจรชีวิต คือ พิธีกรรมการเกิด การเรียกขวัญ การทำบุญสร้างสะพาน การบวช (กว่าดั่ง) การแต่งงาน การบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ งานศพ และพิธีกรรมในเทศกาล คือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลขอบคุณเทพเจ้าประจำท้องถิ่น เทศกาลเซ่งเม้ง และเทศกาลสารทจีน โดยพบอัตลักษณ์ความเป็นเมียนมาผ่านเรื่องสำคัญในพิธีกรรมข้างต้น 6 ประการ ได้แก่ ความเชื่อ ผู้ประกอบพิธีกรรม อาหารในพิธีกรรมและวันสำคัญ การแต่งกาย เครื่องประกอบพิธีกรรม และดนตรีในพิธีกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความเชื่อในพิธีกรรม

ความเชื่อในพิธีกรรมได้แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนมาผ่านเรื่องสำคัญในพิธีกรรม 5 ประการ ได้แก่ เทพเจ้า วิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณทั่วไป วิญญาณของมนุษย์ และการตั้งชื่อ ดังต่อไปนี้

1.1 เทพเจ้า

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนมาได้แสดงให้เห็นผ่านความเชื่อเทพเจ้าพบ 3 ประการ ดังนี้

1.1.1 ระบบศักดินาในสังคมเทพเจ้า พบความเชื่อในกลุ่มเทพเจ้าหยุดตายสูง ฟามซิง และบรรพบุรุษจอนตานหรือเหงเพย ผู้เป็นเทพแรกเริ่มแห่งสวรรค์ ผู้ปกครองสูงสุดแห่งจักรวาล และผู้ปกครองของต้นตระกูลที่ชาวเมียนมาได้รับอิทธิพลจากเทพเจ้าจากลัทธิเต๋าและแนวคิดแบบปิตาธิปไตยจากสังคมจีน โดยพบในพิธีการบวชกว่าดั่ง พิธีกรรมการบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ และพิธีงานศพ แสดงให้เห็นว่า โลกสวรรค์มีการจัดระเบียบการปกครองแบบระบบศักดินาของจีนโบราณ มีเทพเจ้าหลายระดับ หลายตำแหน่ง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนมาให้ความสำคัญและเคารพนับถือมากที่สุดอยู่ 3 กลุ่ม คือ เทพเจ้าฟ้าหรือหยุดตายสูง เทพเจ้าสามดาวหรือฟามซิง และบรรพบุรุษจอนตานหรือเหงเพย” (Sukkasem Choksapanan, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงระบบศักดินาที่เป็นอัตลักษณ์ของเทพเจ้าตามคติความเชื่อของชาวเมียนมาที่มีระดับสูงต่ำและมีหน้าที่ต่างกัน แต่เทพเจ้าทั้งหมดต่างมีหน้าที่ร่วมกันประการหนึ่งคือการดูแลให้ความช่วยเหลือมนุษย์ ดังนั้น ชาวเมียนมาจึงให้ความสำคัญกับเทพเจ้าอย่างมาก และถือเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการประกอบพิธีกรรมทุกเรื่อง

1.1.2 ความเชื่อแบบปิตาธิปไตยในโลกสวรรค์ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากเทพเจ้าที่เป็นใหญ่และทำหน้าที่ปกครอง รวมถึงอาจารย์ผู้ประกอบพิธีที่ทำหน้าที่ติดต่อกับเทพเจ้าตามคติของชาวเมียนมาจะเป็นเพศชายทั้งหมด โดยพบในพิธีการบวชกว่าดั่ง พิธีกรรมการบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ และพิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ต้องมีเมียนมาชาวเมียนมาเคารพนับถือมีทั้งหมด 24 องค์ เป็นเทพเจ้าผู้ชายหมด ปกติจะนำมาใช้ในงานพิธีสำคัญ เช่น งานศพ งานกว่าดั่ง

งานบวชโต้วไซ และงานทำบุญให้กับวิญญาณบรรพบุรุษ” (Prasert Riawsakulchat, personal communication, March 23, 2024) แสดงให้เห็นว่าผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิงทั้งในโลกมนุษย์และโลกวิญญาณตามคติแบบปิตาธิปไตยของชาวเมียนที่ยังคงปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดในพื้นที่วิจัย

1.1.3 ผู้ให้กำเนิดและพิทักษ์มนุษย์ กลุ่มชาติพันธุ์เมียนเชื่อว่าพวกตนสืบเชื้อสายจากเทพเจ้า เทพเจ้าจะทำหน้าที่คุ้มครอง ให้ความช่วยเหลือมนุษย์ตลอดเวลา โดยพบในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีบนบาน พิธีการบวชกว่าดั่ง พิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนตั้งแต่เกิดจนถึงตายจะมีเทพเจ้าดูแลคุ้มครองอยู่ตลอด รวมถึงเด็กในครรภ์ก็จะได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัยทั้งแม่และลูก หลังคลอดเทพเจ้าก็ยังช่วยดูแลให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ผ่านพ้นทุกภัยจนเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่” (Thasachai Srisombat, personal communication, September, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเทพเจ้าในฐานะผู้ให้กำเนิดและทำหน้าที่พิทักษ์ คอยดูแล คุ้มครอง ให้ความช่วยเหลือมนุษย์อยู่ตลอดเวลาเสมือนหนึ่งลูกในสายโลหิตของตน ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์คือเผ่าพันธุ์ของเทพเจ้าที่ต้องทำหน้าที่ในฐานะลูกหลาน ด้วยการบูชาเช่นไหว้เทพเจ้า เมื่อมีกิจกรรมใด ๆ ก็ต้องบอกให้เทพเจ้าในโลกสวรรค์ให้ได้รับรู้และอัญเชิญมาร่วมในพิธีกรรมทุกครั้งเพื่อขออำนาจของเทพเจ้าให้ช่วยปกป้องพิธีกรรม และให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยดี และจะต้องจัดเครื่องเซ่นไหว้เพื่อตอบแทนท่านด้วย ประเด็นนี้ทำให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ระหว่างโลกสวรรค์กับโลกมนุษย์ที่เป็นเสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน

1.2 วิญญาณบรรพบุรุษ

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษ 3 ประการ ดังนี้

1.2.1 ต้องเป็นบุรุษเพศเท่านั้น สังคมเมียนเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ แนวคิดนี้ปรากฏในพิธีกรรมทุกอย่าง โดยเฉพาะพิธีการบวชกว่าดั่ง พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่กำหนดไว้สำหรับผู้ชายเท่านั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “พิธีกรรมต่าง ๆ ของเมียนได้กำหนดไว้สำหรับการสร้างพื้นที่ให้กับผู้ชายเพศเดียว โดยเฉพาะพิธีกว่าดั่งเป็นพิธีสร้างบุญบารมีและเลื่อนสถานภาพทางสังคมของผู้ชาย” (Sukkasem Choksapanan, personal communication, March 25, 2024) แสดงให้เห็นถึงแนวคิดแบบปิตาธิปไตยอย่างชัดเจน เนื่องจากชาวเมียนเชื่อว่า ลูกชายเท่านั้นที่สามารถสืบสายตระกูลแทนพ่อได้ จึงให้ค่านิยมแก่ลูกชายมากกว่าลูกสาว เพศชายเป็นเพศที่เข้มแข็ง ทำหน้าที่เลี้ยงดูคุ้มครองคนในครอบครัว ตลอดจนมีอำนาจในการสืบทอดตระกูล และสามารถเข้าสู่โลกวิญญาณได้ ดังนั้น ผู้ชายจึงเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในระดับครอบครัว ชุมชน และโลกวิญญาณ

1.2.2 ต้องผ่านพิธีการบวชกว่าดั่ง ชาวเมียนเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษที่ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่ง จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในบันทึกประจำตระกูล “จำพินตาน” และจะบันทึกแต่ชื่อบรรพบุรุษของฝ่ายชายเท่านั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ผู้ชายที่ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่งแล้วจะเป็นผู้ชายสมบูรณ์ สามารถเข้าสู่เป้าหมายและติดต่อเทพเจ้าได้ เพราะเขาได้รับชื่อใหม่ ชื่อนี้จะไปปรากฏรวมอยู่กับการเนียบวิญญาณบรรพบุรุษของเขาที่ห้องบูชา” (Pornchai Prasertsukkul, personal communication, July 21, 2024) แสดงถึงการให้คุณค่าและความสำคัญแก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากผู้ชายมีบทบาทสำคัญคือ จะต้องเป็นผู้สืบต่อวงศ์ตระกูล และทำหน้าที่เซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ แต่ผู้ที่ทำหน้าที่นี้ได้จะต้องผ่านพิธีการบวชกว่าดั่งมาแล้วเท่านั้น สังคมเมียนให้การยอมรับผู้ชายที่ผ่านพิธีบวชกว่าดั่งว่าเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์ เนื่องจาก

ได้เรียนรู้ความเชื่อและพิธีกรรม ผ่านการยอมรับจากโลกวิญญาณ อุตลักษณ์เรื่องนี้อยู่ที่วิญญาณบรรพบุรุษที่ได้รับการบูชาที่หิ้งบูชาและได้รับการอัญเชิญมาร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีเฉพาะเพศชายและต้องผ่านพิธีบวชกว่าตั้งมาแล้วเท่านั้น

1.2.3 สามารถติดต่อเทพเจ้าได้ ชาวเมียนมีข้อกำหนดที่เคร่งครัดว่า ผู้ที่มีอำนาจจัดการความสัมพันธ์ของโลกทั้งสองจะต้องเป็นอาจารย์เพศชายที่ผ่านการบวชกว่าตั้งถึงขั้นสูงสุดมาแล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อทำพิธีต้องมีอาจารย์ผู้ประกอบพิธีที่เป็นผู้ชายเมียนที่เคยผ่านพิธีการบวชกว่าตั้งมาก่อนเท่านั้น นี่เป็นข้อกำหนดที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่สมัยโบราณ” (Pornchai Prasertsukkul, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านอำนาจที่สังคมเมียนยกย่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่ทั้งในโลกมนุษย์ โดยมีผู้ชายที่ผ่านพิธีบวชกว่าตั้งเป็นตัวแทนของอำนาจในปัจจุบันและโลกแห่งวิญญาณที่มีเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษผู้ชายที่ผ่านพิธีบวชกว่าตั้งมาแล้วเป็นตัวแทน

1.3 วิญญาณทั่วไป

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านความเชื่อวิญญาณทั่วไป 2 ประการ ดังนี้

1.3.1 สิ่งที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้มนุษย์ประสบกับสิ่งที่ตึงต้าม ชาวเมียนเชื่อว่า สรรพสิ่งมีวิญญาณสถิตอยู่ วิญญาณจะหนีไปเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้น จำเป็นที่มนุษย์จะต้องช่วยดูแลรักษาวิญญาณของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนด้วย โดยพบในพิธีกรรมเรียกขวัญวิญญาณพืช ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนเชื่อว่า ข้าวหรือธัญพืชต่าง ๆ มีวิญญาณที่คอยพิทักษ์รักษา ก่อนที่จะปลูกข้าวชาวเมียนจะเชิญอาจารย์ผู้ประกอบพิธีมาทำพิธีเพื่อขอให้ได้ผลผลิตจำนวนมากในปีนี้” (Auntiejai Saefung, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของวิญญาณทั่วไปผ่านพิธีกรรมเรียกขวัญของวิญญาณพืชในฐานะปัจจัยสนับสนุนให้มนุษย์มีความกินดีอยู่ดี ความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยยังชีพ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวเมียนกับธรรมชาติในลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน ชาวเมียนอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติที่มีวิญญาณสถิตอยู่ในการยังชีพ ขณะที่วิญญาณในธรรมชาติก็ต้องอาศัยชาวเมียนในการดูแลรักษาและบูชาด้วยเช่นกัน

1.3.2 สิ่งที่ทำร้ายให้ชีวิตมนุษย์ต้องประสบความทุกข์ ปัญหา ความยากลำบาก เนื่องจากชาวเมียนในพื้นที่วิจัยเชื่อว่าวิญญาณมีทั้งดีและร้าย และวิญญาณร้ายจะเข้ามาทำให้มนุษย์ประสบปัญหาต่าง ๆ โดยพบในพิธีการบวชกว่าตั้งในขั้นตอนการปลดปล่อยดวงวิญญาณไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี และพิธีการทำบุญให้กับผู้ล่วงลับ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้ามีผู้เสียชีวิตที่ทำการบวชกว่าตั้ง อาจารย์ใหญ่จะทำพิธีจับผีร้ายที่ทำให้ผู้นั้นเสียชีวิตมาลงโทษ ชาวเมียนเชื่อว่าคนเจ็บป่วย ประสบเคราะห์ร้ายมาจากการกระทำของผีร้าย เช่น ผีทำให้ปวดท้อง เป็นต้น” (Fujing Saethen, personal communication, December 17, 2024) สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนจากความเชื่อเรื่องวิญญาณของคนกลุ่มนี้ในฐานะปัจจัยขัดขวาง เป้าหมายสูงสุดคือความบริสุทธิ์ของชีวิตที่จะทำให้วิญญาณของผู้ตายไม่สามารถเข้าไปสถิตที่หิ้งบูชา ได้รับการบูชาเช่นไร้จากลูกหลานได้ และขัดขวางการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้มนุษย์ประสบกับปัญหาต่าง ๆ เช่น เกิดเจ็บป่วย ไม่สบาย และส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น พืชพันธุ์ที่เพาะปลูกไว้ถูกโรคพืชหรือแมลงรบกวน ผลผลิตเสียหายหรือได้ปริมาณน้อย แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของวิญญาณตามความเชื่อของคนกลุ่มนี้ในด้านลบได้อย่างดี

1.4 วิญญาณของมนุษย์

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณมนุษย์ 5 ประการ ดังนี้

1.4.1 ที่อยู่ของขวัญของเด็กที่อยู่ในครรภ์ เรียกตามคติของชาวเมียนว่า “การถือกรรม” ขวัญของเด็กที่อยู่ในครรภ์จะมีวิญญาณบรรพบุรุษคอยคุ้มครองและย้ายที่อยู่ในแต่ละเดือน โดยพบในพิธีกรรมบนบาน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ขวัญของเด็กในครรภ์จะอยู่ในที่ต่าง ๆ คือ ประตูบ้าน เตาไฟ ครกกระเดื่อง ห้องโถงของบ้าน เติงนอน และตัวแม่ของเด็ก ขวัญจะหนีไปแต่ละเดือน สิ่งสถิตตามแต่ละที่” (Sanwen Saetan, personal communication, July 23, 2024) แสดงถึงอัตลักษณ์ด้านความเชื่อเรื่องขวัญของเด็กที่อยู่ในครรภ์ที่ยึดโยงอยู่กับวิญญาณบรรพบุรุษและยังชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับมารดาผู้ให้กำเนิด บ้านที่เกิด และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่คนในบ้านจะต้องให้การดูแลเป็นพิเศษ และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกเด็กชาวเมียนให้รู้จักบุญคุณของผู้ให้กำเนิดและมีความรักความผูกพันบ้านเกิดและสิ่งที่เนื่องด้วยชีวิตทางหนึ่งด้วย

1.4.2 การฝากครรภ์ให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษ ชาวเมียนเชื่อว่า วิญญาณบรรพบุรุษจะคอยให้ความคุ้มครอง ปกป้องรักษาทั้งแม่และเด็กอยู่ในครรภ์ให้ปลอดภัย โดยพบในพิธีกรรมบนบาน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ผู้หญิงที่มีครรภ์จะต้องมีการนับถือข้อห้ามต่าง ๆ เดือนนี้ห้ามตัดที่ไหน ห้ามซ่อมบ้าน ห้ามอะไรต่าง ๆ หลังจากนั้นก็ต้องทำพิธีบนบานด้วย เพื่อฝากครรภ์แก่วิญญาณบรรพบุรุษ และขอให้วิญญาณบรรพบุรุษช่วยคุ้มครองให้แม่และลูกปลอดภัย มีความสุข” (Lokuan Saetan, personal communication, July 19, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์เกี่ยวกับการเกิดตามคติของชาวเมียนที่จะต้องทำพิธีฝากครรภ์ไว้กับวิญญาณบรรพบุรุษฝ่ายสามี เพื่อให้วิญญาณบรรพบุรุษรักษาคุ้มครองเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแม่และลูกที่อยู่ในครรภ์ และยังแสดงถึงความผูกพัน ความเคารพนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของตนด้วย

1.4.3 ที่อยู่ของขวัญของเด็กแรกเกิด ตามคติของชาวเมียน ขวัญของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 12 ปี จะอยู่ตามอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายรวม 11 แห่ง ได้แก่ ศีรษะ เส้นผม ตา จมูก หู ปาก คอ แขน ขา หน้าอก ท้อง และฝ่าเท้า โดยพบในพิธีเรียกขวัญเด็ก ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ขวัญเด็กจะอยู่ตามตัวเด็กนับตั้งแต่หัวศีรษะลงไปจนถึงเท้า ขวัญต้องครบ ถ้าขวัญส่วนไหนหายไปจะทำให้เด็กเจ็บหัว ขวัญขาหายไปจะทำให้เด็กเจ็บปวดขา ต้องเรียกขวัญให้มาอยู่กับตัวจะได้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและสมบูรณ์” (Changsin Saelee, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์เรื่องขวัญของเด็กแรกเกิดที่ต่างไปจากความเชื่อของคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ขวัญของเด็กจะอยู่ตามอวัยวะสำคัญทั่วร่างกายของเด็กตั้งแต่ศีรษะลงไปจนถึงเท้า หากขวัญในส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายหายไปก็จะทำให้เด็กมีอาการเจ็บป่วยในส่วนนั้น ๆ ต้องทำพิธีเรียกขวัญให้กลับมาเพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ และด้วยเหตุที่เด็กมีอายุไม่เกิน 12 ปี ยังมีพลังอำนาจยังน้อย จึงจำเป็นต้องอยู่ในความดูแลของเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษฝ่ายของบิดาที่จะช่วยคุ้มครองความปลอดภัยและช่วยให้เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ผ่านพันภัยได้

1.4.4 ขวัญวัยเด็กที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ตามคติของชาวเมียน เมื่อเด็กชายมีอายุ 12 ปี และเด็กหญิงมีอายุ 13-14 ปีขึ้นไป สถานภาพทางสังคมในโลกมนุษย์และโลกวิญญาณจะเปลี่ยนไป ถือว่าเริ่มเป็นผู้ใหญ่แล้ว ต้องทำพิธีขอขมาเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่หรือวัยหนุ่มสาว หลังจากที่เด็กผ่านพิธีนี้แล้วจะมีจำพินเป็นผู้ดูแลคุ้มครองและ

มีขวัญผู้ใหญ่เรียกว่า “วัน” แทน โดยพบในพิธีชวดเปี่ยงเลียม ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าเด็กมีอายุครบ 12 ปี แต่ไม่เกินนี้ พ่อแม่จะทำพิธีชวดเปี่ยงเลียมเพื่อให้ลูกรู้ว่าตอนนี้เป็นผู้ใหญ่แล้ว ไม่ต้องฝากขวัญของเด็กคนนั้นให้เทพเจ้าเปี่ยงเลียมคอยดูแลคุ้มครองแล้ว” (Pawfu Saetien, personal communication, July 23, 2024) สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านความเชื่อเรื่องขวัญที่มีลักษณะเฉพาะในขั้นตอนของวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ที่เด็กชายที่มีอายุ 12 ปี และเด็กหญิงมีอายุ 13-14 ปี จะต้องผ่านพิธีเปี่ยงเลียมที่แสดงถึงสถานะภาพของเด็กชายเมียนว่าเป็นผู้ใหญ่แล้วตามคติทางโลกแห่งวิญญาณ

1.4.5 ขวัญหลังจากเสียชีวิต ชาวเมียนเชื่อว่าขวัญของผู้ชายที่ผ่านพิธีการบวชกว่าตั้งที่เสียชีวิตแล้วสามารถไปเกิดใหม่ได้ โดยพบในพิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “เมื่อตายไปขวัญจะเปลี่ยนไปเป็นวิญญาณหรือผี ถ้าเป็นผู้ที่ผ่านพิธีการบวชกว่าตั้งมาแล้ว วิญญาณจะไปเกิดใหม่โดยไม่ต้องไปรอที่สวนดอกไม้ เพราะเป็นผู้ชายสมบูรณ์มีเทพเจ้าประจำตัวแล้ว” (Phumong Saepphan, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์เรื่องขวัญที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างไปจากความเชื่อเรื่องนี้ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในมิติที่ว่า ขวัญของผู้ชายเมียนที่ผ่านพิธีบวชกว่าตั้งหลังสิ้นชีวิตไปแล้วไปเกิดในสวรรค์ได้ทันที หลังจากอาจารย์ผู้ประกอบพิธีส่งบุญให้ ขณะที่วิญญาณของหญิงชาวเมียนหลังจากเสียชีวิตแล้วต้องไปรออยู่ที่สวนดอกไม้เพื่อรอการเกิดใหม่ เนื่องจากคติของชาวเมียนมองผู้หญิงว่าเป็นเพียงดอกไม้ ไม่มีเทพเจ้าคุ้มครองและไม่สามารถเข้าพิธีบวชกว่าตั้งได้ จึงทำให้สถานะของผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชายทั้งในโลกมนุษย์และโลกวิญญาณตามแนวคิดแบบปีตาธิปไตย

1.5 การตั้งชื่อ

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านการตั้งชื่อที่มีลักษณะเป็นแบบปีตาธิปไตย 3 ประการ ดังนี้

1.5.1 ชื่อแรกของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เมียนจะแตกต่างจากชื่อของเด็กของคน โดยพบในพิธีทิมเมียนคู้ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “การตั้งชื่อเด็กของชาวเมียน ปกติจะมีสองพยางค์ พยางค์แรกจะเป็นลำดับของลูก ถ้าได้ลูกบ่าว (ลูกชาย) จะมีคำเรียงตามลำดับ พยางค์ที่ 2 เป็นชื่อของพ่อ แต่ถ้าลูกเกิดก่อนที่พ่อกับแม่ยังไม่ได้แต่งงาน คำพยางค์ที่ 2 จะเป็นชื่อของแม่ และตั้งตามเหตุการณ์ตอนคลอด ความเชื่อบางอย่าง โชคลาง หรือตั้งเอาเคล็ดเพื่อเป็นสิริมงคล คำเหล่านี้จะนำมาใช้แทนคำพยางค์แรกหรือพยางค์ท้ายก็ได้” (Auntiejoi Saefung, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงเกณฑ์ในการตั้งชื่อเด็กตามลำดับการเกิด แต่มีการแยกการเรียงลำดับของลูกผู้ชายและลูกผู้หญิงไม่นับต่อเนื่องกัน เพื่อบ่งบอกลำดับของแต่ละเพศ ชื่อเด็กของชาวเมียนเป็นชื่อที่มีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงเพศ ลำดับการเกิด ความสัมพันธ์ในการเป็นพี่น้องกัน ผู้ที่เป็นพ่อแม่ เหตุการณ์ตอนคลอด และความเชื่อบางอย่าง

1.5.2 ชื่อใหญ่ เป็นชื่อที่แสดงถึงลำดับขั้นรุ่นของกลุ่มเครือญาติ โดยพบในพิธีทิมเมียนคู้ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนจะตั้งชื่อให้ลูกตามลำดับขั้นรุ่นของตระกูล ปกติจะตั้ง 3 พยางค์ พยางค์ที่หนึ่งเป็นชื่อแซ่ พยางค์ที่สองเป็นชื่อลำดับขั้นรุ่น พยางค์ที่สามเป็นชื่อตนเอง จะมีลำดับขั้นรุ่นตระกูล 5 ลำดับ คือ ยุ่น ท่ง จั่น เวิน และเจียม” (Lokuan Saeten, personal communication, July 19, 2024) แสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์การตั้งชื่อใหญ่ตามลำดับขั้นรุ่นของกลุ่มเครือญาติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในการเป็นพี่น้องกันและยังแสดงให้เห็นว่าชาวเมียน มีหลักการตั้งชื่อใหญ่ให้กับผู้ชายเมียนแต่ละแซ่ตระกูลที่ค่อนข้างละเอียด ทำให้ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

1.5.3 ชื่อชะบัว เป็นชื่อที่อาจารย์ผู้ประกอบพิธีตั้งให้แก่ผู้ชายที่ผ่านพิธีการบวชว่าดัง ชื่อนี้จะเป็นชื่อที่ใช้เรียกในพิธีกรรม และใช้ในการบันทึกในจาพินตาน รายชื่อบรรพบุรุษฝ่ายชาย โดยพบในพิธีการตั้งชื่อชะบัว และพิธีการบวชว่าดัง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าผู้ชายเมียนผ่านพิธีการบวชว่าดัง อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมจะตั้งชื่อชะบัวให้เพื่อให้เข้าถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือโลกวิญญานของบรรพบุรุษได้ ซึ่งจะใช้คำว่า ชะ นำหน้าชื่อ” (Sukkasem Choksapanan, personal communication, March 25, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนผ่านชื่อชะบัว เพราะชื่อนี้ไม่ใช่ใครจะตั้งให้ก็ได้ แต่เป็นชื่อที่ได้จากการผ่านพิธีการบวชว่าดัง ผู้เข้าพิธีบวชว่าดังได้ต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงไม่สามารถเข้าร่วมพิธีนี้ได้ และผู้ที่ตั้งชื่อชะบัวให้จะต้องเป็นอาจารย์ผู้ประกอบพิธีว่าดัง ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านพิธีนี้ในระดับสูงสุดเท่านั้น

2. ผู้ประกอบพิธี

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านผู้ประกอบพิธีกรรม 3 ประการ ดังนี้

2.1 ตัวแทนของมนุษย์

ชาวเมียนมีคติว่า การเชื่อมโยงระหว่างโลกแห่งวิญญานและโลกมนุษย์ต้องอาศัยผู้ส่งสาร คืออาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “ชิบ เมียน เมียน” เป็นตัวแทนมนุษย์ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการสื่อสารและจะต้องเป็นเพศชายเท่านั้น โดยพบในพิธีกรรมการเกิด พิธีการบวชว่าดัง พิธีเรียกขวัญ พิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนเชื่อว่าโลกมีสองส่วน คือ โลกวิญญานกับโลกมนุษย์ อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะเป็นคนที่เชื่อมสองโลกนี้ เป็นตัวแทนของมนุษย์ ซึ่งจะเป็นคนกลางสื่อสารประสานงาน” (Sukkasem Choksapanan, personal communication, March 25, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านอำนาจที่สังคมเมียน ยกย่องให้ผู้ชายเป็นใหญ่ทั้งในโลกมนุษย์และโลกวิญญานผ่านแนวคิดที่เพศชายเป็นเพศที่มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถติดต่อกับโลกวิญญานได้ และเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดทั้งสองโลก

2.2 ต้องเป็นบุรุษเพศเท่านั้น

สังคมเมียนให้ความสำคัญบุตรชายมากกว่าบุตรสาว เนื่องจากเพศชายต้องเป็นผู้ดูแล คุ้มครองพ่อแม่ในยามชรา สืบวงศ์ตระกูล และผู้ชายที่ผ่านการบวชว่าดังเท่านั้นที่มีสิทธิ์ประกอบพิธีกรรมให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนได้ โดยพบในพิธีการบวชว่าดัง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมต้องเป็นผู้ชาย เพราะบรรพบุรุษได้สืบทอดต่อกันมาว่า พื้นที่ที่ทำพิธีกรรมนั้นเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ชายเท่านั้นถึงจะสื่อสารกับเทพเจ้าและวิญญานบรรพบุรุษได้” (Pornchai Prasertsukkul, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงข้อบังคับที่ทำให้ผู้ประกอบพิธีกรรมต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น เป็นจารีตที่ชาวเมียน ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ไม่อาจฝ่าฝืนได้เพราะขัดต่อเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของสังคมเมียนว่าเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ไม่เปิดโอกาสในด้านการปกครองหรือการเป็นผู้นำให้แก่ผู้หญิงทั้งในโลกปัจจุบันและโลกวิญญาน ผู้หญิงเป็นได้เพียงผู้สนับสนุนให้กิจกรรมทางสังคมบรรลุวัตถุประสงค์และส่งเสริมสถานภาพของผู้ชายให้สูงขึ้น ผู้ที่มีโอกาสและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะเป็นผู้ชายเท่านั้น

2.3 ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่ง

ตามคติของชาวมะเยน ผู้ชายที่ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่งเท่านั้นสามารถทำพิธีในนามวิญญูณบุคคลในครอบครัวที่เสียชีวิตไปแล้วได้เพื่อให้วิญญูณของญาติพี่น้องได้สู่สวรรคต โดยพบในพิธีการบวชกว่าดั่ง และพิธีทำบุญให้กับผู้ล่วงลับ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “พิธีบวชกว่าดั่งเป็นพิธีกรรมที่ยกสถานภาพของผู้ชายมะเยน ผู้ชายที่ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่งมาแล้วจะเป็นผู้ชายสมบูรณ์ สามารถเป็นอาจารย์ผู้ประกอบพิธีและเข้าถึงโลกแห่งวิญญูณได้” (Prasert Riawsakulchat, personal communication, March 28, 2024) แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับอาจารย์ผู้ประกอบพิธีอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถประสานโลกมนุษย์กับโลกวิญญูณให้มีความสัมพันธ์อย่างสมมูลกัน ตำแหน่งนี้ถูกกำหนดให้เป็นของเพศชายเท่านั้น เพราะสามารถเรียนภาษาจีนและบวชกว่าดั่งได้ หลังจากผ่านพิธีบวชกว่าดั่งจะได้รับการถ่ายทอดวิชาจากอาจารย์และเปลี่ยนสถานภาพจากผู้ชายมะเยนธรรมดาสู่การเป็นอาจารย์ที่มีวิชาอาคม รวมถึงมีเทพทหารคอยคุ้มครอง และสามารถไปฝึกฝนวิชาการเป็นอาจารย์เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา การที่ผู้ชายมะเยนสามารถเข้าสู่ตำแหน่งอาจารย์ผู้ประกอบพิธีได้เพียงเพศเดียว ยิ่งตอกย้ำอัตลักษณ์ของสังคมมะเยนว่าเป็นสังคมที่ชายเป็นใหญ่ในโครงสร้างทางสังคมสมบูรณ์

3. อาหารในพิธีกรรมและวันสำคัญ

อัตลักษณ์ความเป็นมะเยนได้แสดงให้เห็นผ่านอาหารในพิธีกรรมการแต่งงานและเทศกาลตรุษจีนที่จะบริโภคแต่เนื้อสัตว์เท่านั้น ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวมะเยนชอบปรุงอาหารด้วยเนื้อหมูและเนื้อไก่เลี้ยงฉลองกับญาติพี่น้องและแขกผู้มาเยือน บนโต๊ะจะไม่มีอาหารประเภทผักเลย เพราะชาวมะเยนเชื่อว่าการการเลี้ยงแขกด้วยเนื้อสัตว์ แสดงว่าเจ้าของบ้านได้ผลผลิตดี ร่ำรวย” (Longtong Saeten, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงคติการแสดงความอุดมสมบูรณ์และความมั่งมีของครอบครัวผ่านเนื้อสัตว์ในพิธีกรรมสำคัญ ซึ่งถือเป็นการอวยพรให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข คำขำร่ำรวย มีแต่สิ่งดีเข้ามาในชีวิต ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางความเชื่อด้านอาหารที่ใช้ในพิธีกรรมหรือประเพณีสำคัญผ่านเนื้อสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ หรือมีนัยว่า การนำเนื้อสัตว์มาทำอาหารจะทำให้ครอบครัวประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบข้อห้ามการรับประทานอาหารบางอย่างในพิธีกรรมเทศกาลตรุษจีน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ในวันปีใหม่ (เทศกาลตรุษจีน) ชาวมะเยนจะรับประทานเนื้อหมูหรือเนื้อไก่อย่างเดียว ห้ามกินผักสีเขียวทุกชนิด เพราะการกินเนื้อสัตว์ในวันปีใหม่จะทำให้ครอบครัวมีความร่ำรวย อุดมสมบูรณ์ ถ้ากินผักจะยากจน ทำไร้อะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ในงานบวชกว่าดั่ง ผู้ที่จะเข้าพิธีบวชห้ามกินเนื้อทุกชนิดละห้ามกินน้ำมันหมู เป็นต้น” (Meiyan Wareewirot, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นว่า ชาวมะเยนใช้เนื้อหมูเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของอาหารการกิน และใช้เนื้อไก่เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้า และแสดงถึงฐานะทางการเงินของครอบครัว ขณะเดียวกันก็มีข้อห้ามกินผักสีเขียว เพราะเชื่อว่าจะทำให้ครอบครัวยากจน นอกจากนี้ยังพบข้อห้ามสำหรับผู้เข้าพิธีบวชกว่าดั่งกินเนื้อทุกชนิด รวมถึงน้ำมันหมู เพราะผู้ที่บวชจะต้องมีความสะอาดบริสุทธิ์ทั้งร่างกายและจิตใจและเป็นการแสดงความศรัทธาต่อครูบาอาจารย์ที่สืบทอดวิชาและเทพเจ้าที่ดูแลคุ้มครองตน

4. การแต่งกายในพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านการแต่งกายในพิธีกรรม จำแนกได้ 3 ประการ ดังนี้

4.1 เครื่องแต่งกายของผู้ประกอบพิธีกรรม

เครื่องแต่งกายเป็นองค์ประกอบหนึ่งในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนที่จะต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะพิธีการบวชกว่าดั่ง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชุดของอาจารย์ที่มาทำพิธีนั้นมีหลายอย่าง หมวก เสื้อไม่มีแขน ผ่าอก ไม่มีปกคอเสื้อ ตัวเสื้อยาวต่ำกว่าสะโพก ใช้สวมทับเสื้อชั้นใน มีลวดลายสีสันฉูดฉาด” (Sanwen Saephan personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมที่มีสีสันและลวดลายที่สะท้อนถึงความเป็นเมียนอยู่ในตัว และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้และต้องนำมาประดับชุดสำหรับประกอบพิธีกรรมก็คือภาพของเทพเจ้าเป็นเหมือนหน้ากากใช้สวมติดบนศีรษะทับหมวก เนื่องจากเทพเจ้าถือเป็นประธานในพิธีกรรมทุกอย่างที่จะต้องอัญเชิญลงมาเพื่อพึ่งพาอำนาจของท่านและทำให้พิธีกรรมนั้น ๆ มีความศักดิ์สิทธิ์และได้ผลดียิ่งขึ้น

4.2 เครื่องแต่งกายของผู้ชายที่เข้าร่วมพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนจากเครื่องแต่งกายของผู้ชายที่เข้าร่วมพิธีกรรม พบ 2 พิธีกรรม ดังนี้

4.2.1 การแต่งกายของผู้ชายที่เข้าพิธีการบวชกว่าดั่ง มีลักษณะเฉพาะตามธรรมเนียมปฏิบัติที่บรรพบุรุษกำหนดไว้ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ผู้ชายที่จะเข้าร่วมพิธีการบวชกว่าดั่ง ให้ใส่ชุดประจำเผ่าผู้หญิงไปก่อน แต่ต้องเป็นชุดที่ตัดเย็บขึ้นใหม่ เนื่องจากผู้ที่ยังไม่ได้บวชกว่าดั่งยังเป็นคนดิบอยู่ เทพเจ้าจึงมองทุกคนเป็นผู้หญิงเหมือนกันหมด นอกจากนี้เสื้อที่ใส่นั้นก็หมายถึงคุณแม่ด้วย” (Sanwen Saephan, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุดประจำเผ่าผู้หญิงที่เด็กชายผู้เข้าพิธีบวชกว่าดั่งสวมใส่เป็นสัญลักษณ์ของแม่ผู้ให้กำเนิด สะท้อนให้เห็นคติที่ดั่งามที่แฝงอยู่ในชุดแต่งกายและพิธีกรรมนี้ให้ความสำคัญกับแม่ผู้ให้กำเนิดอันเป็นการปลุกฝังความกตัญญูกตเวทีให้แก่เด็กไปในตัวด้วย และยังมีคติความเชื่อที่จะทำให้แม่ได้บุญในการเข้าพิธีบวชกว่าดั่งของลูกด้วย

4.2.2 การแต่งกายของนักดนตรีที่บรรเลงดนตรีในพิธีกรรมที่พบอัตลักษณ์ โดยเฉพาะพิธีการแต่งงานแบบใหญ่ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “การแต่งกายของนักดนตรีชาวเมียนที่บ้านห้วยชมภูนั้นจะให้ความสำคัญกับผู้บรรเลงปีเป็นสำคัญ ผู้บรรเลงปีนั้นจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าเท่านั้นเพื่อเป็นการเคารพเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษ ส่วนกลองซ้องและฉาบจะแต่งกายอย่างไรก็ได้” (Manjan Prasertsukkul, personal communication, July 23, 2024) แสดงว่า ดนตรีเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในพิธีกรรมของชาวเมียน โดยเฉพาะปีถือว่ามีบทบาทสำคัญมาก เนื่องจากจะต้องใช้เสียงปีเป็นสัญญาณให้ผู้เข้าร่วมพิธีทราบถึงขั้นตอนของพิธีกรรม โดยผู้เป่าปีจะต้องแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นเมียน นอกจากนี้การบรรเลงเพลงปีในการประกอบพิธีกรรมยังเป็นการแสดงความเคารพเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษและช่วยทำให้พิธีกรรมนั้น ๆ มีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นตามคติความเชื่อของชาวเมียน

4.3 เครื่องแต่งกายของผู้หญิงที่เข้าร่วมพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนจากเครื่องแต่งกายของผู้หญิงที่เข้าร่วมพิธีกรรม พบ 2 ประการ ดังนี้

4.3.1 การแต่งกายของเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงความเป็นเมีย ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ในพิธีแต่งงาน เจ้าสาวจะต้องแต่งกายด้วยชุดเจ้าสาวชุดใหม่ แต่ถ้าแต่งงานแบบใหญ่ยังต้องตั้งโครงไม้ไผ่บนหัว พร้อมกับผ้าคลุมหน้าสีแดงเรียกว่า “เจยก้องจยัก” เพื่อเป็นสิริมงคล เป็นการเริ่มต้นใหม่ และเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนพิธีการไหว้บรรพบุรุษด้วย” (Meiyan Wareevidot, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ผ่านชุดเจ้าสาวเมียนที่มีความโดดเด่นทั้งรูปแบบ ลวดลายประดับ สี สันสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างไปจากชุดเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และมีการไหว้บรรพบุรุษที่ต้องบอกกล่าววิญญานบรรพบุรุษฝ่ายชายให้รับทราบและยอมรับสมาชิกในตระกูลเพิ่ม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ด้านความเชื่อที่แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงเมียนถูกตัดความสัมพันธ์ออกจากบ้านของพ่อแม่ของตนทั้งในโลกปัจจุบันและโลกวิญญานไปเข้าตระกูลของสามี ทำให้ผู้หญิงเมียนมีความมั่นใจว่าชีวิตหลังความตายจะกลายเป็นบรรพบุรุษในตระกูลของสามี มีลูกหลานเช่นไร้ว ไม่กลายเป็นวิญญานที่ไร้บ้าน

4.3.2 การแต่งกายของผู้หญิงเมียนในเทศกาลตรุษจีน มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงความเป็นเมีย ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนชอบใส่ชุดประจำเผ่าที่ตัดใหม่ ปักลวดลายสี สันสวยงามเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะวันตรุษจีน ซึ่งเป็นวันเริ่มต้นกับสิ่งใหม่ที่ดี ๆ ผู้หญิงเมียนจะใส่ชุดเมียนที่ตัดเย็บใหม่ไปไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษที่หมิว การใส่ชุดเมียนถือว่าการแสดงความเคารพเทพเจ้าและบรรพบุรุษ” (Feiqing Saepkan, personal communication, September 6, 2024) แสดงให้เห็นอัตลักษณ์จากชุดเครื่องแต่งกายของผู้หญิงเมียนที่สวมใส่ในวันตรุษจีนที่มีลักษณะเฉพาะทั้งรูปแบบ สี สัน ลวดลาย วิธีการปักเย็บผ้า ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงเมียนมีทักษะในการปักผ้า และแสดงอัตลักษณ์ความเชื่อผ่านการแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าว่าเป็นการให้ความเคารพบรรพบุรุษและเทพเจ้าที่ช่วยคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขอีกด้วย

5. เครื่องประกอบพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียได้แสดงให้เห็นผ่านเครื่องประกอบพิธีกรรม 5 ประการ ดังนี้

5.1 ภาพวาดเทพที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

ภาพวาดเทพเจ้าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด ซึ่งขาดไม่ได้ในทุกพิธีกรรม เนื่องจากชาวเมียนเชื่อว่าเทพเจ้าจะช่วยให้ชาวเมียนต่อสู้กับวิญญานร้าย โรคภัยไข้เจ็บ หรือสิ่งชั่วร้ายที่คอยรังควานให้ได้รับความเดือดร้อน โดยเฉพาะพิธีการบวชว่าตังและพิธีกรรมการบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าบ้านไหนมีผู้ชายที่เสียชีวิตและยังไม่ได้เข้าพิธีการบวชว่าตัง ลูกหลานจะต้องเอาวิญญานของคนนั้นเข้าร่วมพิธีด้วย ไม่งั้นจะไม่สามารถเดินทางข้ามดินแดนต่าง ๆ ไปเกิดใหม่ได้ สิ่งสำคัญคือต้องชำระร่างกายของผู้ที่เสียชีวิตให้บริสุทธิ์ทั้งกายและใจ อาจารย์ใหญ่จะเชิญเทพเจ้าแห่งศาลนรกภูมิทั้งสิบมาสถิตในภาพวาดแล้วนำลงมาแขวนไว้ที่เก้าอี้ ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษา มีผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่เป็นตำรวจมาจับวิญญานร้ายเพื่อลงโทษ” (Sanwen Saepkan, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในพิธีกรรมของชาวเมียนทุกอย่างที่ต้องมีภาพวาดของเทพเจ้าเป็นประธาน ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเทพเจ้าในฐานะผู้ให้การคุ้มครองช่วยเหลือชาวเมียนตั้งแต่เกิดกระทั่งตายผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ต้องอัญเชิญเทพเจ้ามาสถิตในภาพวาดทุกครั้งเพื่อให้ชาวเมียนอยู่เย็นเป็นสุขและเมื่อเสียชีวิตแล้วก็ช่วยให้วิญญานได้ขึ้นสวรรค์

5.2 เครื่องบูชาที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านเครื่องบูชาที่ใช้ประกอบพิธีกรรม 3 ประการ ดังนี้

5.2.1 กระดาษประกอบพิธีกรรม แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ กระดาษเงิน กระดาษทอง และกระดาษเจ้ยม่า กระดาษที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนที่แตกต่างจากกระดาษที่ใช้ในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น คือ กระดาษเงิน และกระดาษเจ้ยม่า ส่วนกระดาษทองนั้นมีคติคล้ายกับกระดาษในพิธีกรรมของคนจีนกลุ่มอื่น โดยพบในพิธีบวชกว่าตัง และพิธีกรรมการบวงสรวงภาพวาดศักดิ์สิทธิ์ ดังนี้

กระดาษเงินหรือ “เจ้ยก่อง” คือ กระดาษสีขาวทำจากกระดาษสา ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและตกแต่งด้วยจุใจ เหล็กสำหรับตกแต่งให้เป็นลวดลายที่เป็นสัญลักษณ์ของเงิน สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นเมียนผ่านรูปแบบและวิธีการทำที่มีลักษณะเฉพาะในพิธีกรรมของชาวเมียนและผู้ที่ทำจะต้องเป็นผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงไม่สามารถทำได้เพราะมีข้อกำหนดที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมาจากบรรพบุรุษว่า ถ้าผู้หญิงทำเจ้ยก่อง บรรพบุรุษจะไม่พอใจ อาจทำให้พิธีกรรมนั้นไม่สำเร็จได้ ที่สำคัญกระดาษเงินยังเป็นสัญลักษณ์ที่นำมาใช้แทนธนบัตรและทองคำเพื่อจ่ายเป็นค่าตอบแทนเทพเจ้าในการอาศัยอำนาจของท่านหรืออำนาจวิญญาณบรรพบุรุษในการคุ้มครองชีวิต (Saengjoi Saetien, personal communication, July 21, 2024)

กระดาษเจ้ยม่า คือกระดาษที่ใช้แม่พิมพ์ไม้แกะสลักเป็นรูปม้า ทาด้วยขี้เถ้าฟางข้าว เพื่อเป็นค่าตอบแทนให้แก่เจ็กเซียนฮ่องเต้บนสวรรค์ในขณะประกอบพิธีกรรม แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ผ่านกระดาษเจ้ยม่าที่เป็นสัญลักษณ์แทนตัวเงินที่จะนำไปถวายเจ็กเซียนฮ่องเต้เทพเจ้าสูงสุดในสวรรค์ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ช่วยดูแลคุ้มครองชาวเมียนให้ปลอดภัย มีความสุขโดยดีตราหมาดเพยที่เป็นสัญลักษณ์แทนพาทานะที่นำตัวเงินไปยังสวรรค์ (Prasert Riawsakulchat, personal communication, July 28, 2024) นอกจากนี้ ยังมีวิธีและขั้นตอนของการทำกระดาษเจ้ยม่าที่ลักษณะเฉพาะที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวเมียน และคติความเชื่อบางอย่างที่แฝงไว้ เช่น ฟางข้าวที่ชาวเมียนเชื่อว่าเป็นพืชศักดิ์สิทธิ์สูงสุดเป็นที่เกรงกลัวของวิญญาณต่าง ๆ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเมียนนับถือเทพเจ้ามาก โดยเฉพาะเจ็กเซียนฮ่องเต้ที่มีฐานะสูงสุดเหนือเทพเจ้าทั้งปวง ชาวเมียนเชื่อกันว่าการดำรงชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตทุกวันนี้ขึ้นอยู่กับเทพเจ้า และยังแสดงให้เห็นถึงความกตัญญู การทดแทนคุณเทพเจ้าทั้งหลายที่ดูแลปกป้องคุ้มครองตนเองผ่านกระดาษเจ้ยม่าด้วย

5.2.2 ห่อเกลือ หรือเยียนเฟียน เป็นเครื่องบูชาที่ใช้พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์แทนบัตรเชิญที่ผู้เป็นเจ้าของบ้านจะนำไปเสียบไว้ที่บ้านของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมเพื่อเชิญมาประกอบพิธีกรรมยังบ้านของตน ทำโดยการตัดใบตองขนาดพอเหมาะ เช็ดให้สะอาดใส่เกลือประมาณ 2 ช้อน ห่อเป็นรูปสี่เหลี่ยม คัดด้วยกระดาษสีขาว ใส่รูป 2 อัน แล้วมัดด้วยฝ้าย (Tutching Saephan, personal communication, July 23, 2024) โดยพบในพิธีการบวชกว่าตัง พิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์การห่อเกลือที่เป็นเครื่องบูชาที่ลักษณะเฉพาะทั้งรูปแบบและวิธีการทำที่พบได้ในการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนเท่านั้น นอกจากนี้การนำห่อเกลือไปเชิญอาจารย์มาประกอบพิธียังเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเคารพอาจารย์ผู้ประกอบพิธีที่บรรพบุรุษของชาวเมียนได้รังสรรค์ไว้ให้ลูกหลานปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาถึงปัจจุบันที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ในพื้นที่วิจัย

5.2.3 ห่อข้าวสาร หรือ ซิเจียน เป็นผืนผ้าขาวที่ตัดขนาดกว้างยาวด้านละ 1 ฟุต นำมาห่อข้าวสารและใส่ด้วยเหรียญเงินเท่านั้น โดยพบในพิธีการบวชกว่าดั่ง และพิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ซิเจียนใช้สำหรับบูชาครูอาจารย์ ทำโดยใช้ผ้าดิบสีขาวตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใส่ข้าวประมาณหนึ่งถ้วยกินข้าว แล้วใส่เหรียญเงินแต่อย่างน้อย 5-36 เหรียญ แล้วแต่พิธีที่ทำ แล้วมัดผูกด้วยเชือก การใส่เหรียญเงินในซิเจียนห้ามมีทองหรือโลหะที่ไม่ใช่เงิน” (Janjiam Saelee personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของห่อข้าวสารเครื่องบูชาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทั้งในรูปแบบการทำ ข้อกำหนดที่มีความต่างกันในแต่ละพิธีกรรม และการใช้เงินแท้และข้าวยังเป็นสัญลักษณ์ของการให้ความเคารพ บูชาครูอาจารย์ที่พบได้ในพิธีกรรมของชาวเมี่ยน

5.3 อุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนได้แสดงให้เห็นผ่านอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม 3 ประการ ดังนี้

5.3.1 ไม่เสี่ยงทาย หรือ จ้าว ชาวเมี่ยนมีความเชื่อเรื่องการทำนายอย่างมาก เห็นได้จากในพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ต้องมีการใช้ไม่เสี่ยงทาย ที่เรียกว่า “จ้าว” เป็นเครื่องเสี่ยงทายทุกครั้ง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “จ้าวของชาวเมี่ยนเป็นไม้ไผ่ยาวประมาณ 4 นิ้ว ผ่าครึ่งซีกเท่ากัน จำนวน 2 อัน เวลาที่ใช้เสี่ยงทาย อาจารย์ผู้ประกอบพิธีจะสวดคาถาไปเรื่อย ๆ แล้วหยุดโยนจ้าวเป็นช่วง ๆ เพื่อถามวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้าว่าเหตุการณ์ต่อไปนี้จะดีหรือไม่ดี” (Paojoi Saefung, personal communication, July 21, 2024) จ้าว แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเมี่ยนที่เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกับวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้าที่ชาวเมี่ยนนับถือ จ้าวจึงเป็นสื่อกลางในการรับและส่งสารระหว่างโลกวิญญาณกับชาวเมี่ยนที่มีอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นตัวแทน ถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่พบในพิธีกรรมของชาวเมี่ยนเท่านั้น

5.3.2 แก้อีกว่าดั่ง หรือกว่าดั่งตอน คือ แก้อี้ที่ใช้สำหรับให้ผู้เข้าพิธีบวชกว่าดั่งนั่งที่ทำจากต้นไต้หรือตำที่ตัดมาใหม่แล้วตกแต่งด้วยกระดาษสีต่าง ๆ ที่ชาวเมี่ยนถือว่าเป็นสิ่งมงคล ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ตั้งแต่โบราณชาวเมี่ยนก็ใช้แก้อี้แบบนี้มาทำพิธีการบวชกว่าดั่ง จะเอาต้นไต้หรือต้นตำตัดใหม่มาทำ ไต้หรือภาษาเมี่ยนเรียกว่า ตำ มีความหมายว่า ศีลธรรม มีบุญมาก แก้อี้กว่าดั่งนี้ ข้างบนที่นึ่งนั้นจะเป็น 4 เหลี่ยม ข้างล่างก็เป็น 4 เหลี่ยม นี่เป็นแบบดั้งเดิมที่ใช้มาถึงปัจจุบัน แก้อี้สื่อถึงตำแหน่งต่าง ๆ ในโลกวิญญาณด้วย” (Prasert Riawsakulchat, personal communication, March 28, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนผ่านแก้อี้กว่าดั่ง ทั้งวัสดุที่ใช้ วิธีการทำ รูปแบบ และการตกแต่งให้วิจิตรสวยงามด้วยกระดาษสีต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะของชาวเมี่ยน อีกทั้งยังสะท้อนถึงคติความเชื่อเกี่ยวไม้ไต้หรือตำที่นิยมนำมาใช้ทำแก้อี้ซึ่งหมายถึงศีลธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของผู้ผ่านพิธีการบวชกว่าดั่งจะต้องเป็นผู้มีพฤติกรรมที่ดีงามด้านศีลธรรม และเป็นสัญลักษณ์ของตำแหน่งของผู้ที่ผ่านพิธีบวชกว่าดั่งในโลกแห่งวิญญาณ

5.3.3 เส้าที่วางตะเกียงหรือเจี๊ยะ จ่าง เตี้ยว ทำจากต้นกล้วยสูงประมาณ 140 เซนติเมตร และมีต้นกล้วยยาว 15 เซนติเมตร 2 ท่อน ใช้ไม้เสียบให้ติดกับด้านข้างของต้นเส้าหลักทั้งสองข้างให้เป็นแขนยื่นออกมา โดยพบในพิธีการบวชกว่าดั่ง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ปกติชาวเมี่ยนนิยมใช้ต้นกล้วยมาทำเป็นเส้าที่วางตะเกียง เพราะว่าต้นกล้วย แม้ว่าเราตัดมาก็ครั้งมันจะไม่ตาย มันจะงอกยอดขึ้นมาอีก เปรียบเสมือนว่าให้บุตรหลานต่อไปนี้เจริญฉลาด มีชีวิตใหม่คล้าย ๆ ว่าเกิดขึ้นอยู่ตลอด” (Liu Desheng, personal communication, August 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยน

ผ่านเสาวางตะเกียงที่ทำจากต้นกล้วยในแง่ของการเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา ความเฉลียวฉลาด และการมีชีวิตใหม่ ชาวเมียนเชื่อว่าคุณชายที่ผ่านพิธีการบวชว่าดังจะมีสถานภาพที่สูงขึ้นทั้งในโลกวิญญาณและโลกมนุษย์ ถือว่าเป็นการเกิดใหม่ มีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เมื่อผ่านพิธีนี้ถึงขั้นสูงสุดแล้วก็จะสามารถเข้าถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คือโลกวิญญาณ ติดต่อกับเทพเจ้าและ วิญญาณบรรพบุรุษ ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ช่วยเหลือคนในสังคม คุ่มครองดูแลคนในครอบครัว และเครือญาติได้

5.4 ผ้าลายปักที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนจากผ้าลายปักในพิธีกรรมพบในชุดเจ้าสาวในพิธีการแต่งงานโดยเฉพาะลายปักที่ผ้าถุงของผู้หญิงเมียน เรียกว่า “โฮ่วเจ้า” ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนจึงได้กำหนดลายปัก 5 แถวนี้เป็นสัญลักษณ์ ในการต่อสู้เมื่อครั้งบรรพบุรุษชาวเมียนยังอาศัยอยู่ในประเทศจีนและเป็นส่วนหนึ่งในการปกป้องประเทศ รูปแบบการปัก ขากางเกงของผู้หญิงเมียนมีลายปัก 5 ลาย และมีความหมายกับชื่อเรียกทั้ง 5 ลาย เพื่อใช้แทนสัญลักษณ์ของทหารและ กำแพงเมือง ลายชั้น 1, 3 และ 5 จะเป็นลายกำแพง เรียกว่า ฉ่งเฉ่ อี้มก๊วง และฉ่งเซ็ด ส่วนลายชั้น 2 และ 4 จะเป็น ลายทหาร เรียกว่า ชม” (Pornchai Prasertsukkul, personal communication, July 21, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ของลายปักที่ชุดเจ้าสาวเมียนในพิธีแต่งงานที่มีได้มีเพียงแค่รูปแบบ สี สันสวยงาม และมีลักษณะเฉพาะเท่านั้น แต่ยังแฝง ด้วยประวัติศาสตร์ ความเป็นมาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การรบเพื่อปกป้องบ้านเมืองและแผนที่ของเมืองสมัยโบราณ เพื่อไม่ให้ ข้าศึกล่วงรู้ความลับจึงได้ปักเป็นลายไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวเมียนที่ได้รับสืบทอดไว้ให้ลูกหลานและ ยังคงสืบทอดศิลปะการปักผ้าลวดลายแบบโบราณดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบันที่ยังคงปรากฏให้เห็นในพื้นที่วิจัย

5.5 วรรณกรรมที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมียนได้แสดงให้เห็นผ่านวรรณกรรมที่ใช้ประกอบพิธีกรรม 3 ประการ ดังนี้

5.5.1 หนังสือเดินทาง หรือ เกียซานป๊อง ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างหนึ่งที่ชาวเมียนให้การนับถือ โดยพบ ในเทศกาลขึ้นปีใหม่ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “เกียซานป๊องของชาวเมียนถือว่าเป็นพาสปอร์ตที่ชาวเมียนใช้สำหรับเดินทางไป ในที่ต่าง ๆ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับเกียซานป๊องฉบับนี้ว่า มีชายหนุ่มชนชาติเมียนผู้หนึ่งอาสาปราบกบฏได้สำเร็จ พระเจ้า จักรพรรดิพอพระทัยเป็นอย่างมาก จึงได้พระราชทานนางในให้เป็นรางวัล จากนั้นทั้งคู่จึงพากันออกเดินทางไปอาศัยอยู่ตาม ป่าเขา และให้กำเนิดบุตรธิดารวมทั้งสิ้น 12 คน (ต้นกำเนิดแซ่ทั้ง 12 แซ่)” (Kakasem Chokesapanan, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นเมียนที่อยู่ในวรรณกรรมในฐานะหนังสือเดินทาง เป็นเอกสารโบราณที่มีค่ามากสำหรับชาวเมียน มีบทบาทต่อการยืนยันรากเหง้าความเป็นมาหรือหัวใจสำคัญของการรักษา ตัวตนและวัฒนธรรมของชาวเมียน ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประการหนึ่งที่ชาวเมียนให้ความนับถือ และวรรณกรรมต้นฉบับ จะถูกนำมาให้ชาวเมียนสักการบูชาในวันขึ้นปีใหม่ของชาวเมียนทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ความเป็นเมียนที่แสดงถึง ชาติกำเนิดและเผ่าพันธุ์ของตนเองที่ยังคงเก็บรักษาไว้จนถึงปัจจุบัน

5.5.2 บทสวดในพิธีกรรม ชาวเมียนได้รับตัวอักษรจีนเข้ามาใช้เป็นภาษาเขียนของตน แต่ออกเสียงตาม สำเนียงภาษาเมียน นิยมใช้บันทึกเอกสารสำคัญของตระกูล โดยเฉพาะในพิธีกรรมที่ใช้ภาษาจีนบันทึกบทสวด ดังคำให้ สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนใช้ตัวอักษรจีนบันทึกบทสวดที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม แม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป ลูกหลาน ชาวเมียนที่เป็นผู้ชายต้องเขียนภาษาจีนได้ โดยเฉพาะผู้ชายที่เป็นอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรม เพราะตอนที่ทำพิธีจะต้องสวด

บทสวดที่เป็นตัวอักษรจีนโดยใช้สำเนียงเมี่ยน” (Kakasem Chokesapanan, personal communication, July 23, 2024) แสดงอัตลักษณ์ของบทสวดในพิธีกรรมของชาวเมี่ยนที่ต้องบันทึกด้วยอักษรจีนเท่านั้น และผู้ชายที่เข้าสู่ตำแหน่งอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมจะต้องอ่านและเขียนภาษาจีนได้ ด้วยคติความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมาจึงทำให้ภาษาที่ใช้ในบทสวดยังคงเป็นภาษาจีนสำเนียงเมี่ยนที่ยังคงรักษาไว้ในพื้นที่วิจัยปัจจุบัน

5.5.3 จาพินตาน คือ เอกสารที่บันทึกรายชื่อบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วด้วยตัวอักษรจีนโบราณของชาวเมี่ยนแต่ละแซ่ของแต่ละครอบครัว แต่จะบันทึกเฉพาะชื่อของบรรพบุรุษผู้ชายและเป็นคนในตระกูลเดียวกันเท่านั้น พบในทุกพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน เช่น พิธีการเกิด พิธีคว่ำตัง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ถ้าบ้านใครจัดงานพิธีกรรมเจ้าของบ้านที่เป็นผู้ชายก็ต้องเอาเอกสารจาพินตานนี้ออกมามอบให้อาจารย์ผู้ทำพิธีกรรม เพื่อเอ่ยชื่อบรรพบุรุษที่เป็นแซ่เดียวกันนั้นมาประกอบพิธีกรรมด้วย ทุกพิธีกรรมต้องมีการเชิญบรรพบุรุษมาสถิตที่หิ้งบูชาที่บ้านก่อนถึงจะทำขั้นตอนต่อไปได้ จาพินตานนี้ขาดไม่ได้เลย” (Pawfu Saetien, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนผ่านจาพินตาน 2 ประการ คือ ประการแรก จาพินตานเป็นเอกสารสำหรับใช้บันทึกรายชื่อบรรพบุรุษฝ่ายชายของแต่ละแซ่ตระกูลที่สะท้อนให้เห็นถึงสังคมแบบปิตาธิปไตย ประการที่สอง จาพินตานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในพิธีกรรมทุกอย่าง เพราะจะต้องนำมาให้อาจารย์ผู้ประกอบพิธีกล่าวชื่อบรรพบุรุษแซ่เดียวกันกับเจ้าของบ้าน และก่อนทำพิธีจะต้องอัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษมาสถิตที่หิ้งบูชาทุกครั้ง

6. ดนตรีในพิธีกรรม

อัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนได้แสดงให้เห็นผ่านเครื่องดนตรีในพิธีกรรม 2 ประเภท ดังนี้

6.1 เครื่องเป่า

6.1.1 ปีหรือหยัดเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีการแต่งงาน ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ปีของชาวเมี่ยนส่วนมากจะนำมาใช้ในพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีแต่งงานใหญ่ที่ต้องใช้ปีเป็นสื่อติดต่อกับวิญญาณบรรพบุรุษ และใช้บอกขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีกรรมนั้น” (Kuayyan Saejao, personal communication, September 2, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของปีที่แตกต่างไปจากปีที่ใช้ในพิธีกรรมของคนกลุ่มอื่น คือ ปีในพิธีกรรมของชาวเมี่ยนเป็นสื่อติดต่อกับวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้า ชาวเมี่ยนเชื่อว่าเสียงปีศักดิ์สิทธิ์ มีมนต์อยู่ในบทเพลงและทำนองที่บรรเลง ดังนั้นการบรรเลงปีในงานแต่งงานจึงเป็นการปลุกจิตของคู่บ่าวสาวให้รักใคร่กัน สร้างความพอใจให้กับวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้า และอวยพรให้บ่าวสาวพบแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิต นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดในการใช้ปีที่แตกต่างไปจากคนกลุ่มอื่น เช่น หลังเสร็จพิธีทุกครั้งจะต้องนำผ้าแพรสีแดงชิ้นเล็ก ๆ มาผูกไว้ที่ปีทุกครั้ง เพราะชาวเมี่ยนเชื่อว่าผ้าแพรสีแดงเป็นเครื่องหมายนำโชคและเป็นสิริมงคลแก่ตน

6.1.2 เขาควาย เครื่องดนตรีที่ทำจากเขาควายแล้วนำมาลงคาถา ใช้ติดต่อกับเทพเจ้า โดยพบในพิธีกรรมการทำบุญสร้างสะพาน พิธีการบวชคว่ำตัง และพิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ปกติชาวเมี่ยนจะใช้เขาควายไปกลิ้งหรือขัดให้ผิวเรียบลื่น มีลวดลายแตกต่างกันออกไป อาจารย์ประกอบพิธีกรรมจะเอามาเป่าในพิธี เพื่อติดต่อกับวิญญาณและสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น วิญญาณบรรพบุรุษ และเทพเจ้า” (Kaoian Saephphan, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเขาควายที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี่ยนที่ทำหน้าที่เป็น

เครื่องสื่อสารระหว่างมนุษย์กับวิญญาณบรรพบุรุษและเทพเจ้าที่ชาวเมียนเชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องอัญเชิญมาทุกครั้งในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อขอให้ช่วยป้องกันหรือขจัดสิ่งชั่วร้ายให้หมดไป และช่วยให้พิธีกรรมที่ประกอบนั้น ๆ สัมฤทธิ์ผล บันดาลให้ผู้เข้าร่วมพิธีประสบผลที่ปรารถนาด้วยดี

6.2 เครื่องตี

เครื่องตีที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมี 3 ชนิด คือ กลอง ฆ้อง และฉาบ โดยพบในพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีการบวชกว่าตัง พิธีการแต่งงาน และพิธีงานศพ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “ชาวเมียนนิยมนำดนตรีมาประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีแต่งงาน และพิธีขึ้นปีใหม่ เพื่อสร้างความสนุกสนานและความครื้นเครง นอกจากนี้ยังเป็นสื่อในการอวยพรให้เกิดแต่สิ่งที่ดีงามในชีวิตด้วย” (Saengjoi Saeten, personal communication, July 23, 2024) แสดงให้เห็นอัตลักษณ์จากเครื่องตีต่าง ๆ ของชาวเมียนในพิธีกรรมที่นอกเหนือไปจากความบันเทิง คือ สื่อในการอวยพรให้เกิดแต่สิ่งที่ดีงามแก่คู่บ่าวสาวที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่ถูกรังสรรค์ไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดของบรรพบุรุษชาวเมียนด้วย

บทสรุป

การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นเมียนจากพิธีกรรมในวงจรวีชีวิตและเทศกาลของกลุ่มชาติพันธุ์เมียน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้พบอัตลักษณ์ความเป็นเมียนผ่านเรื่องสำคัญในพิธีกรรม 6 ประการ ได้แก่ ความเชื่อ ผู้ประกอบพิธีกรรม อาหารในพิธีกรรมและวันสำคัญ การแต่งกาย เครื่องประกอบพิธีกรรม และดนตรีในพิธีกรรม อัตลักษณ์เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของชาวเมียนไว้อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะสังคมเมียนที่เป็นสังคมแบบปิตาธิปไตยที่นับถือเทพเจ้าควบคู่กับวิญญาณบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่นที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างโลกวิญญาณที่มีเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษเป็นตัวแทนกับโลกมนุษย์ โดยที่มนุษย์จะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองจากเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิด Santasombat (2008, pp. 18-19) ที่กล่าวว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ได้เกิดขึ้นบนฐานของชีวภาพหรือเชื้อชาติที่เป็นตัวกำหนดลักษณะตายตัว ในทางกลับกัน ความเป็นชาติพันธุ์เป็นประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงตัวตนกับคนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างออกไป ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ถูกนำเสนอผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมในหลายลักษณะ เช่น นิยายปรัมปรา ความเชื่อ พิธีกรรม ประวัติศาสตร์พื้นบ้าน และศิลปะ การแสดงออกทางวัฒนธรรม เหล่านี้เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีความหมายต่อปัจเจก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพร เขาคูน และจินต์ วิภาตะภักดิ์ (Kao-Un & Wibhatkalas, 2023) เรื่อง วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นอูเมียนของบ้านในกรัง อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ที่พบว่า อัตลักษณ์ของชาวเมียนได้แสดงผ่านภาษา ศรัทธา อาหาร การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chinnabutr (2010) เรื่อง การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของผู้ไทในพิธีเหยาเลี้ยงผี ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ที่พบว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มชาวผู้ไทได้รับการแสดงออกผ่านทางตัวพิธีกรรมที่เต็มไปด้วยสัญลักษณ์ ได้แก่ วัตถุสัญลักษณ์ เช่น หิ้งผี เครื่องคาย เครื่องเซ่น พฤติกรรมสัญลักษณ์ เช่น การแกว่งผ้าสไบอันเชิญผีแดน การบัดหิ้งบัดหอเพื่อกำจัดสิ่งไม่ดีออกจากบ้านผีแดนและป้องกันอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างพิธีกรรม การตีกลองโหลงเพื่อเริ่มต้นพิธี การกินเหล้าดอกแตงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายของหมอเหยา พิธีกรรมเหยาเลี้ยงผีของกลุ่มชาวผู้ไทเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่ของการสร้างความตระหนักร่วมกัน

ทางเครือญาติและประวัติศาสตร์ของผีบรรพบุรุษ ซึ่งรายละเอียดในพิธีกรรมบางอย่างแตกต่างจากพิธีกรรมเชิญผีเพื่อรักษาโรคของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

References

- Chinnabutr, S. (2010) *Sacred power transmission of the Yao ritual practitioner and Phuthai identity in Yao Liang Phi ritual: a case study of Tambon Nonyang Amphoe Nong Sung Changwat Mukdahan* (การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของผู้ไทในพิธีเหยาเลี้ยงผี: กรณีศึกษาตำบลโนนยาง อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร), Doctoral dissertation, Chulalongkorn University.
<https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/19995> (in Thai)
- Chirakitni, N. (2022) Mien ethnic group government through consensus, beliefs, society, and culture (การปกครองของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมี่ยนผ่านนงคัมติ ความเชื่อ สังคม วัฒนธรรม), *Journal of MCU Peace Studies*, vol. 10, no. 2, pp. 858-870. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/255937> (in Thai)
- Jerkin, R. (2008) *Social identity*, 3rd edition, Routledge.
- Kao-Un, S., & Wipataklas, J. (2023) Way of life and identity of Lu Mien Ban Nai Grang, Kra Buri District, Ranong Province (วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ความเป็นเมี่ยนของบ้านในกรัง อำเภอกระบุรี), *Western University Research Journal of humanities and Social Science*, vol. 9, no. 2, pp. 223-236.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/267094> (in Thai)
- Nakpee, N. (2011) Music in the ceremonies of the Mien people from Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province (ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี่ยน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร), Thailand, *Journal of Fine Arts Khon Kaen University*, vol. 3, no. 1, pp. 182-198. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fakku/article/view/27230> (in Thai)
- Phrommes, S. (1997) *Hill tribes in Thailand* (ชาวเขาในประเทศไทย), Ramkhamhaeng University Press. (in Thai)
- Santasombat, Y. (2008) *Power, space and ethnic identity: The cultural politics of the nation-state in Thai society* (อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย), Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (in Thai)
- Srisawat, B. (2002) *Hill tribes in Thailand* (ชาวเขาในประเทศไทย), 2nd edition, Matichon. (in Thai)

- Srisombat, R. (2016) *The roles of Mien women in the context of traditional beliefs and modern economy* (บทบาทของผู้หญิงมี่ยนเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ในบริบทความเชื่อ แบบประเพณี และเศรษฐกิจสมัยใหม่), Doctoral dissertation, Mae Fah Luang University. (in Thai)
- Thalang, N. S. (2016) *Creative folklore: Synthesis and theory* (คติชนสร้างสรรค์: บทสังเคราะห์และทฤษฎี), Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (in Thai)